

Թ Ռ Զ Ն Ի Կ

ՕՐԱԳԻՐ ՀՆԳԵՏԱՍԱՆՈՐԵԱՅ

Կը հրատարակուի ամեն ամսոյ 15ին եւ վերջինս. — Վեցամսեայ շրջանին զինն է մէկ արծաթ ՄԵՃԻԿ կանխիկ. — Ստորագրութիւնները շրջանին սկիզբէն կընդունուին. — Դուրս երթալիք օրագրաց համարու ծախքը առնողին վրայ է. — Խըճ բազրին վերաբերեալ նամակ կամ գրութիւն պէտք է ուղղել Մեծ նոր խանի վերի դուռը Թիւ 4 օրագրոյս գրասենեակը. — Անվճար նամակ կամ ծրար չընդունուիր.

1865 ՄԱՅԻՍ 23

Գ. ՇՐՋԱՆ ՎԵՏԱՄԱՍԵԱՅ

ԹԻՒ 34

Մեր Տփլիսի թղթակիցը հետեւեալը կը գրէ.

Պատուելի խմբագիր Թուքնիկ հանդիսի,

Մեր թղթակցութեանց յայտադրումի պատճառով թերեւս մտերմութեան ցրտութիւն զգուի ես. բարեկամ. եթէ այսպէս չարաչար սխալում ես, ըստ օրում մեր Տփլիսումը Հայերի մէջ ոչ այնքանի կարեւորութեան արժանի դէպք չը գտնուելը միայն պատճառ տուած է թղթակցութեանց առ ժամանակեայ դադարումի. Բայց, օրերը յոյն են, ասում է մի Վերմանուցի Պուեռիկոս, եւ այս մի ճշմարիտ սասցումաճք է եւ մարգարէի բերանով հաստատուած. « օր առ օր բոլորէ զբան եւ զիշեր գիշերի ցուցանէ զգիտութիւն »: Չը կամիմ այս խօսքերի մի նոր մեկնութիւն ընծայել, ըստ որում անմօրօս աբեղայ չուզում եմ լինել. միայն լսում եմ, որ մի քանի տարիներից եւ այսր մեր Թուրքաբնակ կամ լաւ եւս կը լինի ասել Պօլսի Հայերի մէջ լուսոյ՝ իմա՛ օրուան եւ խաւարի, դու իմացիր գիշերի, մի երկպառակութիւն տիրում է, մինչի իրար կնքում են այս անունների դրոշմով՝ որ ցարդ տեւում է թերեւս, ուստի անպատեհ չէ թուում ինձ մարգարէի յիշեալ խօսքի կրկնութիւնը թէ գիշերը գիշերի գիտութիւն է ցուցանում, օրերն ալ օրերի բան են բղխում ու դուրս տալիս. Եւ ինչպէս մի ջրահոսոր Ագգ՝ ինչպէս էր մերը, իր հայրենի բնադաւառից հարածուկից եւ օտար աստղերի տակ թշուառութեան դաւաթի միուրը քամել դատապարտուած օրից ի վեր, թուում է թէ իր տխուր ճակատագրի բաժին պարտի լինել միշտ յանուն կրօնի երկ-

պառակ կալ, եւ սիրոյ յօգտկապի եւ եղբայրութեան զօգի յանուն. զիբար դողդոթա առաջնորդել. իմ կամքից հեռի է ասա՛ պատմութեան փոշի խառնել եւ տխուր անցքերի, անցեալ դէպքերի, ողբալի իրողութիւնների մի շար անդադրել. նորի օրինակը՝ եթէ չեմ սխալում, պարտի առաւել աղղու լինել. եւ ահա ցաւ ի սիրտ իմանում եմ թէ Տաճկաստանում մը մեր հին Չուղայի սերունդ՝ Իզմիրի Հայերի մէջ (այս աւանդութենից իշեալ մի զոյց է) առաջին Մարտիրոս Ս. Ստեփաննոսի յանուն կառուցեալ տաճարի միջումը, խաչկտի միոյ շինութեան առթիւ զիրար մարտիրոս են դասել. շինում եմ, շինում ես, ոչ պարտ է շինել. արձան ես կանգնում, փոքր է, մեծ է, այլովքն հանդերձ մի պժգալի բանակուէ յետոյ, ի վերջոյ մի խումբ սեղանահապուտ ի նախատինս տաճարի մեծ վայելչութեան, ներս խուժում խճողվում, եւ ի վրեժ իւրեանց հաւատակորդների անձին, նոցա կանգնած արձանների մի լաւ շարդ տուել են...

Թէ ի՞նչ է այս ամէն դէպքի մանր պարագաներ՝ ինձ անճանօթ է բարեկամ, միայն մի վաղաճանօթ մտերիմ, որ օրերումս Ս. Իշմիւածին է գտուել, յիշեալ քաղաքի, ասեմ Իզմիրի Թաղական խորհուրդի կողմից Ա. Ե. հափառի ուղղեալ մի դրութեան պատճէն տեսնելուց, եւ հաւատա՛, չեմ իմանում ինչպէս ընդ օրինակելուց յետոյ մի օրինակ եւս ինձ խրկել է, որ Չեր հանդիսի իբր մի աստիճան ահա գըրոյս ծոցումը ներվակել եմ, որ եթէ կամիք, Թուքնիկի թեւերումը կարող եք Հայերի դատաստանի առաջ դնել. Իմ դատաստան այս մա-

սին թանկ է. խնդրեմ հետաքրքիր չը լինել. **Ա**հափառի ներկայ գլխի վիճակը չը ներբեր, գէթ ես կարծում եմ, որ սոյն օրինակ մի խոնդրոյ վերայ ուշադրութիւն արթնցնէ եւ ժամանակի սպառում տայ. միայն չեմ մոռանում ասել, որ եթէ երբեք մի վարկեան զոհէ այս խնդրի, հաւատալ կամիմ որ նորա վճիռը 'ի նպատակ լինելու է անշուշտ վայելուչ մի խաշկալ՝ մեծածախ արձաններով զարդարել ուզողներին. ըստ որում այս կողմերի տաճարները միջումը նման օրինակ արձանների հաշիւ չը կամիմ **Չեղ** տալ. մանաւանդ թէ նոյն իսկ **Լ**շմիտոնայ գերազոյն **Ս**ինօզի եւ **Ա**հափառի հանապազօրէ աղօթատեղի տաճարումն ալ, այնպիսի արձանաձեւ պատկերների հետքն անպակաս տեսնուում են. **Ի**սկ **Պ**օլսումը **Ս**րբազան **Պ**ատրիարք **Հ**այրը եթէ չէ տեսել հոս իւր արեղայութենէ ելնելու միջոցումը, եւ եթէ 'ի հաստատութիւն գոյութեան նմանօրինակ արձանների եւ աստանօր չէ կարող **Լ**շմիտաձին ճամբորդել, հրաւիրում եմ նորին **Ս**րբազանութիւնը **Ը**ղթամարայ առաքելաշէն վանքը մի այցելութիւն անել, եւ հոն **Ը**ղթամարայ խողխողեալ եւ կտտամահ հանգուցեալ **Պ**աթուղիկոսի մահու պարագաները եւ սոյն նիւններն դատն ու դատաստանը անձամբ քննելուց յետոյ, միանգամայն նոյն առաքելաշէն վանքի տաճարումը տեսնել արձանների օրինակներ, եւ այն ոչ երեկ այսօր կանգնուած, այլ մեր նախահայրերի **Ս**րբազան յիշատակներ...

Ահափառի որոշումը—որ չեմ կարող ասել թէ հակառակը լինի—սպասել հարկ է. եւ նորա եւ **Ս**. **Ս**ինօզի անդամների մէջ ծագած կնճռի վերջնական լուծումն ալ, յուսով եմ թէ յաջորդ մի գրութեամբ հաղորդում եմ **Չեղ**, որոյ եմ եւ մնամ անկեղծաւոր բարեկամ.

16 **Եպրիլ** 1865 **Տփլիս**.

ՀԱՄԱՐ 255

ՊԱՏՃԷՆ

Սմնապատիւ **Տ. Տ. ՄԱՏԹԵՈՍԻ Սրբազանաւոր** **Վաթուղիկոսի** եւ **Ծայրագոյն Պատրիարքի** աւանայն **Հայոց Աստուածամերձ աջոյն մատչիմը** 'ի համարյոյր ամենայն **Չերմնաւորութեամբ**:

Վահափայլ **Տէր**,

Պատի պարծանաց **Ազգիս լրութեան**:

Յօրէ յորմէ անտի **Վահափայլութիւն** **Ձեր** բարձրացաւ 'ի գերաստիճան **Սթոռ** **Հայրապետական** ար-

դարեւ մեծ եւ անպատում եղեւ ուրախութիւն համարէն **Հայադգեաց**, մանաւանդ **Ձմրաւորաբնակ** **Ժողովրդեան**, հարազատ որդեկաց **Ձերոյ**, երբեմն վաշխելոց յոյժ զամբաւ երախտիս **Ձեր** ընդ քաջարթուն հսկողութեամբ **Մեծի** **Հովուապետի**զ, զորոյ **Հնախարհիկ** կատարելութիւնը 'ի վերուստ պարգեւալս զնրբահանձար խոհականութիւն, եւ զուստփայլ աղատամտութիւն քաջ ճանաչէ ազգային հասարակութիւն մեր, եւ վկայ հաւատարիմ հանդիսանայ ամենայնի:

Յրանաչնորհ **Հայր**, **գուցէ** չեն ինչ զանխուլ 'ի **Ձեր** **Վահափայլութենէ** զի յանարժան ընթացք քանի ինչ խոտովայոյզ ազգային եղբարց մերոց աստ 'ի բազմաց հետէ՝ ոչ երբեք դադարին յուզմունք եւ երկպառակութիւնը ընդ պատրուակաւ **Խաչկալաց Ս. Եկեղեցւոյ** քաղաքիս, որ օր քան զօր սաստկացեալը՝ զաղետալի հետեւմունս ամեն յաւաջ 'ի մեծ գայթակղութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան, զորս պարտք են մեր համառօտագոյնս աստէն տողել 'ի տեղեկութիւն **Սրբազնատուր** **Հայրապետի**զ, զի փութացէ **Հնախարհիկ Ազգափրութիւն** **Ձեր** տանել դարման ամենայնի. 'ի ջնջումն բնաւին երկպառակութեանց, ճարակելոց դժբաղդաբար աստ յամաց ինչ հետէ:

Ընդ նախադահութեամբ **Առաջնորդին** վիճակիս **Տ. Պօղոսի Սրբեպիսկոպոսի**, արդեան **Պատրիարքի** **Վ. Պօլսոյ** եւ համահանձութեամբ ընդհանուր **Ազգային** ժողովոյ պատրաստեալ դադարիս ինչ **Խաչկալի Ս. Ստեփաննոս Եկեղեցւոյ** **Ձմրաւորի** քաղաքիս, սկիզբն եղեւ շինութեան յանցելումն գողցես ամի ընդ վերատեսչութեամբ **Խօթն** յարդեկաց, ընտրելոց 'ի վերոյի, իսկ ընդհանուր **Ազգային** ժողովոյ: **Ձկնի** սակաւ ինչ յառաջանալոյ **Խաչկալին** մինչ ըստ արամադրութեան **Ազգային Սահմանադրութեան** ընտրեցաւ **Թաղական** խորհուրդ բաղկացեալ յինն անդամոց. յորոց երեքն հրաժարեցան 'ի պատճառ անձնական զբաղմանց, նախկին անդամք **Գաղաքական** ժողովոյ եւ տեսուչ խորհրդոյ զամ մի վարեալ **Պարեանց** պաշտօն ըստ կանոնի հրաժարեցան, եւ **Թաղական** խորհուրդս մինչ ցկաղմակերպութիւն **Երեւոյ** խանական ժողովոյ ազգափրաբար յանձնէ առ զանձ զաւառական եւ թեմական **Վարչութեան** կատարելով զպաշտօն իւր ըստ կարի՝ համաձայն հրահանգաց **Սահմանադրութեան**: **Տեսեալ** **Թաղական** խորհրդոյ, զանդամս յանձնաժողովոյ **Խաչկալին** գողցես 'ի լուծման վիճակի սակաւ կարի զբաղմանց նուցա՝ զայս հոգս նաեւ առ յանձն, զի արդէն երեքն անդամք նոյն յանձնաժողովոյ էին 'ի **Թաղական** խորհրդոյ, եւ **Խորհուրդս** ըստ յատակադէին շարունակէր զլինութիւնն ոչ մի ինչ կէտ անտի խոտորեալ: **Ոմանք** յազգային եղբարց հակառակորդ զանձինս ընծայեալ **Խորհրդոյ** մերթ ընդ մերթ յաղաղս անտի բծախնդրութեանց աղմուկ եւ չփութութիւն արկանել 'ի միամիտ հասարակութեան ինչ ոչ խոցեցին. եւ յաղաղս ինչ ինչ գործառնութեանց **Խորհրդոյ** 'ի կրկն գողցես **Թեղաբեալ** ընդ պատրուակաւ **Խաչկալին** բողոք առ կեդրոնական **Վարչութիւն** բարձին, որոյ քաջ վերահասեալ նոցին հակառակութեան ողուոյ, եւ ակնբերել իսկ նշմարեալ զներհակ գոլ նոցա **Ազգային Սահմանադրութեան**, ոչ ինչ ունկնդիր եղեւ նոցին սնտի բողոքոց յազգս ինչ ինչ բծախնդրութեանց նոցա, եւ առաւել խրախուսէր **Խորհուրդն** կալ պատկառ հրահանգաց **Սահմանադրութեան**:

Մինչև հասն Ժամանակ՝ յոր Խորհուրդս պարտաւորեալ էր ըստ յատակագծին եւ բաղձանաց հասարակութեան զետեղել զհրեշտակաց արձանաձեւ պատկերս, որ ի դարդ եւ ի վայելչութիւն Խաչկալին յօրինեալ էին, (որպէս Վեհափառութիւն Ձեր տեսցէ ի գաղափարին, յղեալ առ Բ. Սրբազնութիւն Ձեր) ահա կրկնակի բողոք ինչ ի հակառակորդաց կուսէ՝ առ Ս. Պատրիարք Կ. Պօլսոյ լինի զհրեշտակաց զետեղելոց ի սեղանի, յորում բողոքողք իբր երեսնիւ չափ՝ արձանս կռապաշտական անուանել զնոյնօրինակ պատկերս ինչ ոչ պատկառեցան. ընդ այս Ս. Պատրիարքն առանց բացատրութիւն ինչ խնդրելոյ ի Խորհրդոյն ըստ կարգաց եւ կանոնի Սահմանադրութեան, ունին եղեալ ինչ ինչ գրելոց բողոքողաց, ինքնագիր նամակաւ իւրիւ առանց որոշման Կրօնական ժողովոյ հրամայէ Խորհրդոյն՝ եթէ նոյնօրինակ պատկերք հակառակ իցեն Լուսաւորչական եկեղեցւոյ, եւ դայլ նամակ ինչ մերժողական հանգոյն սոյն նամակի գրէ Ս. Պատրիարքն առ բողոքողս, որ եւ չարժանի յաւելման երկպառակութեանց եկաց՝ ի բարեմիտ ժողովրդեան։ Ընդ այս անակնկալ շարժմանս Պատրիարքին կարի կարմացեալ Խորհրդոյն եւ յանձարս գողցեն հարեալ ընդ միտս, հարկեցաւ տալ զպատշաճաւոր պատասխանս նամակի Պատրիարքին ազդ արարեալ՝ եթէ չի նուիրիւն Խաչկալին իցէ յար եւ նման այնր դաղափարի որ ընդ նախագահութեամբ իւրով աստ վաւերացեալն էր հաճութեամբ իւր եւ ընդհանուր ժողովոյ, եւ թէ նոյնօրինակ պատկերք չիցեն երբեք ընդդէմ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ ըստ բազում վկայութեանց հին Կտակարանի եւ այլոց Ս. Հայրապետաց ոմանց, եւ մանաւանդ Յովհաննու իմաստասիրի ի սոյն իմաստս. «Արդարեւ իսկ կռեմք եւ կոփեմք եւ քանդակեմք եւ քերեմք՝ որով միանգամ Աստուածաբաշտութեանս մերոյ կատարին կարգք, զեկեղեցիս, զսեղանս, զխաչս, զպատկերս եւ զկենդանին եւ զկենդանացուցիչն Քրիստոս յամենայն նիւթս մարդակերպ նմանութեամբ նկարագրեմք, նորին ազգաւ եւ հաստատուն է յոյն մեր..... եւայլն»։ Եթէ նմանօրինակք սոցին գտանին թէ աստ եւ թէ յայլ եկեղեցիս մեր նոյն եւ ի սուրբ Երուսաղէմ, եւ թէ նոյն ինքն Ս. Պատրիարքն ի տեսնելն զյատակագիծն՝ յաւել զերկուս արձանաձեւ հրեշտակս, զի միոյն ի ձեռս տացի ողկոյց խաղողոյ, եւ միւսոյն հասկ ցորենոյ եւայլն։ Սոյն օրինակ իմաստեւք այլ նամակք իսկ զրեցան առ կեդրոնական Վարչութիւն։ Թէ Ս. Պատրիարքն եւ թէ կեդրոնական Վարչութիւնն ընդ այս գրութիւնս մեր լսեալ ամիսս երկու, ինչ ոչ զայս ցանէ հաղորդեցին Խորհրդոյն, այլ ի սոյն միջոցս չարունակէր չիւնութիւն Խաչկալին։ Ընդ այս բաղձաժամանակեայ լուծիւն նոցա յապահով լեալ Խորհրդոյն թէ չիցեն անշուշտ սոյնօրինակ պատկերք ընդդէմ Եկեղեցւոյ, ըստ յատակագծին եւ ըստ սաստիկ թախանձանաց եւ բաղձանաց ողջամիտ հասարակութեան՝ զմիւս մեծագիր պատկերս սրբոյ Կուսին եւ աւետարել Զրեշտակին, զետեղել որոշեաց յերազմանչիւր տեղիս թերակատար եւ իւր փորձ ինչ գողցես, ի սոյն աւուրս գողով հրաշափառ Տօն Տայտնութեան Փրկչին, անմահ Պատարագք յայս Աւագ սեղան մատուցան. տեսեալ հակառակորդացն զսոյն պատկերս ի սեղանի՝ ոչ կարէին հանդարտել եւ Խորհուրդ չարութեան յղանային ի միտս անհետ

զնոյն պատկերս առնել ի սեղանոյ, առ սաստիկ զայրոյթ կրկն իւրեանց. եւ ահա ի 24 թիւ Յուն վար ամսոյս յանդիմանացն գործել զայնպիսի անուր պղծագործութիւն, որ յաւել զերկպառակութիւնն եւ առիթ զայլազգութեան եղեւ ժողովրդեան. եւ սկզբնապատճառ այսոցիկ ամենայն յուզմանց եւ չարեաց համարի նամակ Պատրիարքին դրեալ առ այն սակաւաթիւ կուսակցութիւն. զի փոխանակ ի սէր եւ ի խաղաղութիւն յորդորելոյ զնոսին՝ յանդիմանեցոյց գործել զայնգունակ սոսկալի չարութիւն։ Զսոյն աղետալի անցս ցաւ ի սիրտ Թաղական Խորհուրդս ստիպի աստէն կարճ ի կարճոյ առնուլ ի գիր, ի տեղեկութիւն Սրբազնասուրբ Քահանայապետի։

Արք երեք ի սոյն բողոքողաց վաղ քաջ ընդ առաւօտն, յայնմ պահու յոր նորոգ բացեալ էր դուռն Սրբոյ Տաճարին՝ զինեալք գաղտ մտանն յեկեղեցի եւ յանդիման եղան ի Սուրբ Սեղան եւ կոխան օտից արարեալ զայն սրբալայր տեղին՝ որպէս ամբարնչաւ եւ թշնամի հաւատոյ, առանց խղճի մտաց ջախջախեն զպատկերս Սրբոյ Կուսին եւ աւետարել հրեշտակին եւ խուսափեն անտի։ Բարեպաշտ ժողովրդեան տեսեալ յայն օր զսոյն անսելի պղծագործութիւն, զայրացեալք յոյժ՝ ողբ իբրեւ չորեք հարիւր խոնեցան յԱռաջնորդարան եւ բողոք բարձրաձայն զչարագործ յանդիմանեցոյց բարձին, զի միջոցաւ տեղական կառավարութեան տացի պատիժ նոցա։ Խորհուրդս կարի չփութեալ էր յայնմ միջոցի, եւ ջանայր խոհեմութեամբ հանդարտեցուցանել ըզ նոսա, այլ տեսեալ զվտանդարել հետեւմունս սպառնալեաց այնչափ խուռն բազմութեան ընդդէմ սրբապիղծ արանց, եւ ըստ ստեղծ թախանձանաց նոցա՝ սակս զերծ ի պատասխանատուութենէ գոյոյ, զըրեաց ակամայ յայտադիր մի առ կուսակալն, սակս չարագործ արանցն, ի սմին աւուր խուռն բազմութիւնն այն ոչ հեռացաւ ի սեմոց առաջնորդարանին եւ օրինաւոր իմն գործադրութիւն պահանջէր վասն նոցա. հաղիւ ուրեմն տեղական կառավարութիւնն եկեալ ցրուեաց զնոսա՝ յապահովի կացուցեալ ի կատարել զիւրեանց խնդիրս. Կառավարութիւնն իսկոյն որոնեալ եղիտ զչարագործս եւ բանտարկեաց։ Սոյն աւուրս Բաճալս գողով Տաճկաց ի զիշերի կուսակալն կոչեաց զԽորհուրդս առ ինքն, Խորհուրդս զնաւցեալ ի Դուռն ետես անդ խմբեալ համայն ազգականաց եւ բարեկամաց բանտարկելոց, որոց զնամակ Սրբազան Պատրիարքին ունելով ի ձեռն զանձինս պաշտպանէին անդ. կուսակալն հեռատեսելով զսոյն իմաստը հետեւութիւնս՝ հրաման արար հաշտել ընդ միմեանս, խոստանալով գրել զայս ի Պօլս, առ Բարձրագոյն Դուռն, որպէս զի Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւնն զոր ինչ անօրինեաց վասն արձանաց եւ հրեշտակաց, այնպէս գործադրեցի։ Որ ինչ անկ էր առ այս տխուր եղելութիւն զրեցաւ երկիցս եւ երկոց ի կողմանէ Խորհրդոյն առ Կեդրոնական Վարչութիւն, բայց ցարդ ոչ երկողոզ գրութիւն ինչ զայնմանէ ձեռնհաս եղեւ Խորհուրդս ընդդուներ անտի։ Թէ եւ լսեմք զի բազումք յԱռաջնորդ Կրօնական ժողովոյ համաձայն զտանին եթէ արձանաձեւ հրեշտակք չեն երբեք ընդդէմ եկեղեցւոյ բաց ի պատկերէ կուսին որ մարմնեղեն իցէ. բայց ըստ հոգելոյս նարեկացւոյն որ զկոյն «հրեշտակ ի մարդկանէ, մարմնատեսիլ Քերտլիք» դրուատէ, կարծեմք զի արձանաձեւ պատկեր կուսին չիցէ հա-

կատակ ինչ Եկեղեցւոյ, այլ մանաւանդ պաշտելի :
Ազգային օրագիրք, որք երկարագոյնս տողեցին
զսոյն աղէտալի անցից, (եւ յորոց քանի ինչ ար-
ժան դատեմք յղել առ Բարձրագոյն Սրբազնութիւն
Ձեր 'ի տեղեկութիւն.) այսչափ ինչ համառօտիւ հա-
ղորդեցին մեզ եթէ զայս կարեւոր խնդիր գրեալ իցէ
կրօնական ժողովն առ Վեհափայլութիւն Ձեր, տալ
որոշումն ինչ այսմ :

Սրբազնատուրք Հայր, Թաղական Խորհուրդս թէեւ
խոհեմութիւն համարեալ ըստ իւր պաշտաման գիշաւ
առ 'ի հաշտութիւն, խաղաղասիրութիւն եւ եթ
բողձացեալ, այլ յամենայն ժամ տրտունջք եւ փո-
ղոքք հասարակութեան օր քան զօր բազմանան, եւ
իրաւացի պահանջմունք նոցին սակս պատժելոց
չարագործացն՝ ըստ իւրեանց ծանր յանձնաց՝ տկա-
րացուցանեն զամենայն զօրութիւնս ջանից մերոց 'ի
հանդարտեցուցանել զնոսա, զի դէպք պղծագոր-
ծութեան բարբարոսաբար պատահելոց՝ հանապազ
գողացուցանէ զսիրտ նոցա եւ խռովէ յոյժ եւ կարի
իմն չլիթեալ եւ թերահաւատացեալ են : Որք զսոյն
օրինակ պատկերս տեսեալ իցեն 'ի բազում տեղիս
նոյն եւ մեծագոյն մասն ողջամիտ հասարակութեան
յառաջ բերեալ զամենայն զարդս եւ զսպասս Սրբոյ
Եկեղեցւոյ եւ զիւրեական պատկերս՝ դռնէ բարձրա-
ձայն, միթէ սոյն արձանաձեւ պատկերք իսկ հաստա-
տեալք 'ի սուրբ սեղան 'ի զարդ, չեն ինչ ընդ դէմ
Հայրատանեաց Եկեղեցւոյ, միւս սակաւաթիւ կու-
սակցութիւն համարձակութիւն գոգցես ստացեալ
լինքնազիր մերժողական նամակէ Պատրիարքին՝ ար-
ձանս հեթանոսականս անուանել զայնս յանդգնին 'ի
մեծ գայթակղութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան, որք
միշտ վնջ եւ ախսն կարգան ամբարշտութեան գոր-
ծոյս եւ սրբապղծեալ համարին զսեղանն՝ յոր ամ-
բարիշտք 'ի վայր տապալեցին պատկերս :

Ի վերջոյ, Վեհափայլ Տէր, Թաղական Խորհուրդս
իբր սրբազան պարտաւորութիւն իւր զայս ամենայն
փութայ ամենայն խոնարհութեամբ ծանուցանել
Մեծի Փահանայապետիդ, եւ վստահ գոյով 'ի լուսա-
փայլ աղատամտութիւն սրբազնատուրք Հօրդ հասա-
րակաց՝ աղաչէ զի բարեհաճեալք փութացուցա-
նել զորոշումն Ձեր 'ի գետեղել զսոյն երկու արձա-
նաձեւ պատկերս ըստ բաղձանաց ողջամիտ հասա-
րակութեան, որով վախճան տուեալ երկպառակու-
թեանց եւ սրբապիղծ պատժեալ լինին բարոյապէս,
որք եթէ լինէին արք երկիւղածք եւ բարեպաշտք՝
ոչ յանդգնէին գործել զայս գունակ ամբարշտու-
թիւն : արդէն վեց արձանաձեւ հրեշտակք զետե-
ղեալ են, զորոց չիք զանդատ, միայն յուզմունք
նոցին կայանայ յայս երկուս՝ յորմէ յայտնի երեւի
հակառակութիւն նոցա :

Մտածք Բ. Սրբազնութեան Ձերում,
27 Փետ. 1865
ամենախոնարհ ծառայք
Զփրկւնիա : Անդա՛ Թաղական Խորհրդոյն Զփրկւնիոյ
Արքեպիսկոպ Մ. ԵԱԳՈՒՊ ՊՊԱՐԱՆԱՆ
Աթի : Արքեպիսկոպ ՄՏԵՓԱՆ ԶԵՄԱՐՏԱՌՈՍԵԱՆ
Թաղական : ՊԱՆԱՍԵԱՆ
Թաղայեցոյց : ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ
ԳԷՈՐԳ ՎԵՍԵԱՆ

ԵԱԳՈՒ ՀՈՏԻՆ ՎԵԱՍԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արիւնկիւն օրագրոյն մէջ հետեւեալը կը կար-
դամք :

« Գաղղիացի տիկին մը դեղ մը պտրտելու
ելած ըլլալով, զանազան ծաղիկներէ բաղկաց-
եալ փունջ մը մէկտեղ կը բերէ ու պառկելէն
յառաջ անօթի մը մէջ կը դնէ : »

« Գիշերը արտաքոյ կարգի նեղութիւն մը
զգալով կարթննայ եւ գլխուն մէջ սարսափելի
ցաւեր կ'զգայ : Կարծեց թէ ասիկայ իւր ար-
դէն ունեցած շղացաւին բռնելէն յառաջ ե-
կած է՝ ինքզինքը իւր ցաւոցը յանձնելով թըմ-
րեցաւ : »

« Բայց ցաւերը մէկէն այնքան սաստկացան,
որ սկսաւ հեծկտանաց ձայներ արձակել : Դը-
րացիներէն մէկը լսելով վազեց տիկինին տունը
մտաւ, եւ հագիւ թէ ոտքը սեամին վրայ դը-
րած էր, եւ ահա ծաղկանց փունջէն բուրած
հոտը առաւ : շուտով պատուհանները բացաւ
եւ մահաբեր փունջը վերուց, որով ազատեց
զտիկինը մօտալուտ անզգայութենէ : »

Արիւնկիւն այս հրատարակութիւնը, անցեալ
տարի, Փարիզի Օբինիօն Նասիօնալ անուն
լրագրին այս տեսակ մէկ հրատարակութիւնը
կը յիշեցնէ մեզ՝ զոր աւելորդ չէ հոս կրկնելը :

« Տիկին Ա . . . որ կը բնակէր Էրէ+ ասրէոյ
փողոցը, իւր գիւղացի բարեկամուհիներէն մէ-
կուն այցելութիւնը ընդունած ատեն, ընդու-
նեցնաւ անոր հետ փունջ մը դաշտաց շուշան : »

« Տիկին Ա . . . դրաւ ծաղիկները այն սեն-
եակին մէջ, ուր կը քնանար իւր 6 տարեկան
մեկ աղջիկը՝ որ բնութեամբ հիւանդօտ էր :
Իրիկունը մօռցան ծաղիկները անկէ վերցընել
եւ սենեակին դուռը գոցեցին : »

« Հետեւեալ առաւօտուն Տիկին Ա . . .
իւր մանկան սովորական թոթովն չը լսելուն
զարմանալով՝ դնաց տեսնել թէ արդեօք կը բը-
նանայ : Մանկան քունը իրեն բնական չերեւ-
նալով, փորձեց՝ բայց 'ի զուր աշխատեցաւ զա-
նի արթնցընել : »

« Ընդ գոյով բժիշկ կանչել տուաւ որոնց
քննութեամբն հաստատուեցաւ թէ խեղճ մա-
նուկը խեղդուել է ածխածնէն՝ զոր բու-
րերէն ննջարանին մէջ գտնուած ծաղիկները : »

Մենք այս երկու ցաւալի օրինակները հոս
կը դնենք 'ի զգուշութիւն մեր Բնութեցողաց
եւ մանաւորապէս ծաղկասէր օրիորդաց :

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Մեծապատիւ եւ ազգասէր Մ. Յակոբ աղա Սպարթալեանը Օմիւռնիոյ Թաղական խորհրդոյն անդամակցութենէն հրաժարեր է, իմեծ տրտմութիւն համայն Սահմանադրասիրաց:

— Մայիս 23 կիրակի օրը Ազգային Սահմանադրութեան հինգերորդ տարեդարձը խիստ չքեղ եւ փառաւոր կերպիւ կատարուեցաւ ի հիւնքար իսկէլէսի:

Այս օրուան միջոցները՝ ի ներկայութեան բոլոր հանդիսականաց այրուեր է Մասիս լեւադրոյն այն թերթը՝ որուն միջոցաւ առաջարկուած էր այս տարի տարեդարցի հանդեսը չը կատարել:

— Օմիւռնիոյ երեսփոխանական ժողովոյն համեմատական առաւելութեամբ ընտրուած անդամոց համար ամսոյս 9ին կրկին քուէարկութիւն ըլլալով, այս անգամ քուէից բացարձակ առաւելութեամբ երեսփոխան ընտրուեր են դարձեալ անոնք՝ որոնք համեմատական առաւելութեամբ արդէն ընտրուած, եւ օրագրոյս 31^{րդ} թուով հրատարակուած էին:

— Երդնկայու եւ Ուրֆայու Գերապատիւ Առաջնորդները՝ որ քանի մը շաբաթէ ի վեր Ա. Պօլիս կը գտնուէին, իրենց վիճակներուն վերաբերեալ խնդիրները շնորհիւ Ազգային Արչութեան կարգադրութեամբ առաջինը ամսոյս 1ին եւ երկրորդը ամսոյս 18ին վերադարձան իրենց վիճակները:

Օգոստոսիառ Սուլթանը բարեհաճեցաւ նաեւ երրորդ կարգի Մեծիօղլէ շքանշան շնորհել Ուրֆայու Գեր. Առաջնորդ Հօր:

Հիտակը այս երկու առաջնորդաց դործունէութիւնն ու ջանքը գովութեան արժանի է. եւ եթէ այսպիսիներ շատնան, տարակոյս չը կայ որ թշուառութիւններն ալ մեր Ազգին մէջէն պիտի անհետանան:

— Քանի մը ամիս առաջ Ազգային Արչութիւնը, Մշեցի չորս վարդապետաց ալ եւս Մուշ չը մանելը որոշեց. քիչ չենք զարմանար երբ կը լսենք, որ անոնցմէ երկուքը այսօր Մշոյ վանքին մէջ նստած Ազգին մօրուքին կը խնդան, եւ այն՝ ամենայն իրաւամբ.....

— Օմիւռնիոյ Աղքատասիրաց Բնկերութիւնը անցեալ շաբթու իւր երրորդ տարեկան

հաշուեկշիռը ներկայացուց Հայ հասարակութեան:

Ար գովենք Օմիւռնիոյ Աղքատասիրաց այս բարենպատակ Բնկերութիւնը եւ անոր յարատեւութեանը համար ալ բարեմաղթուենք միշտ:

Արդիւշեալ Բնկերութիւնը 1864 Մայիս 1էն սկսեալ մինչեւ 1865 ապրիլի վերջը 363 հիւանդ խնամեր է, որոնցմէ միայն 9ը մեռեր է, 8ը տակաւին խնամոց կարօտ, իսկ մնացեալ 346ը կատարելապէս առողջացեր են:

Հայ Բնկերութիւն մը, որ այսօր զինքը օրհնաբանող հազարաւոր շրթունքներ ունի:

— Մայիս 24 ին Բերայի Եկեղեցւոյն մէջ առաւօտեան ժամերգութեան ատեն, գաւառաբնակ անձ մը տեղոյն քարոզիչ Արժ. Խորէն վարդապետին ատրճանակ մը կուղղէ, սակայն բարեբաղդաբար կրակ չառնելու եւ անմիջապէս այս դաւաճանութիւնը դործողը բռնուելով Առաւմարութեան կը յանձնուի:

Աւարդայ:

Մաղնիսայէն հետեւեալ կը գրեն մեզ:

... խմբադիր:

Մարտ ամսոյն սկիզբը քաղաքիս մէջ բարեգործական հաստատութեան մը պատճառ եղող անձանց մեր շնորհակալեաց հաւաստիքը յայտնելու համար կը խնդրենք որ յետագայ տողերը Ձեր պատուական օրագրոյն մէկ անկիւնը զետեղել բարեհաճիք:

Ձեք կրնար որ եւ է բարերարութեանց դէմ բոլորովին լռելով եւ կամ միայն երախտագիտութիւն բաւը սրտերնուս անցընելով տեսակ մը ապերախտութեան մէջ գտնուիլ. այլ ընդհակառակն կուզենք ճշմարիտ ազգասէրներէ տեսնուած բարութիւնները հրապարակ հանել ի միխթարութիւն Ազգին ապագայ բարօրութեան ակնդեռ ցոնկացողներուն:

Ուստի մենք ստորագրեալ Մաղնիսայի ազգայինքս, մեր արժանայարգ Թաղ. խորհրդոյն ազգին ըրած ծառայութեանց, եւ ցցուցած անխոնջ աշխատութեանց փոխարէն ապերախտ չը գտնուելու համար կը փութամք հրապարակ հանել զանոնք, յօրինակ եւ իրաւապետութիւն համայն Թաղ. խորհրդոյ:

Քաղաքիս Թաղական խորհուրդը՝ Ժողո՛ւ

վերդեան վստահութիւնը վայելելով իւր պաշտօնին կանչուած օրէն հետէ ազգային բոլոր գործոց մանաւանդ դպրատանց յառաջադիմութեան մասին ամեն ջանք և հոգողութիւնը ներէն ետքը՝ տղայոց եկեղեցական և ազգային երգեր ալ սովորեցնելու համար գէթ առ ժաւանակեայ կերպիւ Օմիւռնիոյ Պալատանեան Երթ. Տ. Յակոբ հայրը հոն տեղի Թաղական խորհուրդէն խնդրել որոշեց, և քիչ օրէն նորին Երթանապատուութիւնը ընդունելու պատիւն ունեցաւ. շատ չը տեւեց, յիշեալ Երթ. Հայրը և տեղւոյն Թաղ. խորհուրդը ժողովրդեան միութեանը վստահանալով յիշատակութեան արժանի շինութեան մը ձեռք զարնելու խորհուրդը յրացան. այն է՝ Ազգային հիւանդանոց մը. այս առաջարկութիւնը ժողովրդեան կողմէն ալ սիրով ընդունուելով՝ անոր նիւթական պիտոյիցը համար ամեն կողմէ դրամական նուէրներու խոստումներ կը լսուին, որոնցմէ քաջալերուելով յիշեալ հիւանդանոցի շինութեան համար երեք անգամ ընդհանուր ժողով կազմուեցաւ հասարակութեան կարծիքները առնելով վերջին որոշում մը տրուելու նըկատմամբ:

Հիտակը գովութեան արժանի էր այն երեք ժողովներուն մէջ թէ Պալատանեան Հօր և թէ Թաղ. խորհրդոյն կողմէն եղած ազգուատենախօսութիւնները, որոնցմէ բարեմիտ ժողովուրդը յորդորուելով հիմնարկութեան սկըսուեցաւ մարտ ամսոյ 7ին՝ գեռափթիթ մանկանց ազգային երգերու քաղցր ներդաշնակութիւններովը. հոն կը լսուէր Օսմանեան մեծազօր Վայսեր կենդանութեանը համար կեցցէի աղաղակներ, և Պալատանեան Հօր ու Թաղ. խորհրդոյն համար բարեմաղթութիւններ ու ծափահարութիւններ. յուսկ յետոյ խաչահանգիստ մը ըլլալէն և հոն ներկայ գտնուող խուռն բազմութեան խնդրանօքը հիւանդանոցին մէջ շինուելիք խորանին Սուրբ Թաղաւոր անունը դրուելէն ետքը, հանդիսականք արտի ուրախութեամբ ցրուեցան, և այսօր հիւանդանոցի շինութիւնը մեծ ջանքով կը յառաջանայ:

Իսկ Պալատանեան Տ. Յակոբ հայրը՝ որ միայն մէկ ամսոյ հրամանաւ եկած էր քաղաքս, պարտաւորեցաւ մեծ պահոց չորրորդ շաբթուն վերադառնալ ի Օմիւռնիա:

Սակայն տեղւոյս Թաղ. խորհուրդը փու-

թաց կրկին զանի Մաղնիսա բերել տալու համար դրութիւն մը ընել առ Թաղ. խորհուրդն Օմիւռնիոյ, որպէս զի Ս. Օատկի երկրորդ օրուան ըլլալիք հանդէսը կարգադրէ և հիւանդանոցի շինութեան հոգ տանի. շնորհակալ եմք նաեւ Օմիւռնիոյ Թաղ. խորհուրդէն, որ մեր խնդրանաց համաձայն բարեհաճեցաւ վերստին զրկել Պալատանեան Հայրը ի Մաղնիսա:

Ս. Օատկի երկրորդ օրը ժամը 4ին Ս. Պատարագի խորհուրդը սկսաւ ի ներկայութեան բազմութիւն օտարազգի անձանց. անմեղ մանկանց քաղցրաձայն ներդաշնակութիւնը բոլոր ունկնդրաց զգացումը կը գրաւէր, և զրեթէ չէր գտնուեր աչք մը՝ որ չարտասուէր. զկնի Ս. Պատարագին 4000էն աւելի բազմութիւն մը բարեկարգ և փառաւոր թափորով դէպ ի գերեզմանատուն ուղեւորեցան՝ ուր կը տեսնուէր Օգոստափառ Վայսեր կենաց բարեմաղթութիւններու նկարագրութիւն մը:

Ի վերջոյ՝ բարեշնորհ Պալատանեան Տէր Յակոբ հայրը Ս. Եհափառ Վայսեր և Սրբազան Պատրիարք Հօր կենացը համար բարեմաղթութիւն մը ընելէն և բոլոր ժողովուրդը իսէր հրաւիրելէն ետքը, իւր շնորհակալութիւնները Մաղնիսայու բարեպաշտ ժողովրդեան մատուցանելով՝ հանդիսին վերջ տուաւ:

Ար խնդրենք Պ. Խմբագիր որ ներկայս ձեր յառաջիկայ թուոյն միջոյաւ հրատարակուէն շնորհ ընէք:

Մնամք եւ այլն,

24 ապրիլ 1865
 ի Մաղնիսա.
 Յ. Ս. ԱՆԻՐԷԱՍԵԱՆ
 ՅԱԿՈԲ ՓԱՓԱՋԵԱՆ
 ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՎՐԺՊՏ.
 ՅԱԿՈԲ ԽԱՉԱՏՈՒԲԵԱՆ

... խմբագիր.

Յետագայ տողերս ձեր ազգօգուտ հանդիսին մէկ անկիւնը զետեղելու բարեհաճիք, որն որ Սուրբ Երուսաղիմայ վանուց դէպ ի յառաջադիմութիւն քալելուն մէկ առաջին և փոքրիկ քայլը կրնայ սեպուիլ, շնորհիւ Եմենապատիւ և Ս. Եհափառ Սրբազան Պատրիարք Հօր. Սրբազան Հայրը Երուսաղէմ գալէն ի վեր անքուն հսկողութեամբ Միւսրանութեան սիրտը գրաւելով բաւական բա-

բեկարգութեան փոխարկեց **Ըթողոյս** ցաւալի և դժբաղդ կացութիւնը, որուն ահանատես ըլլալով կը վկայեմք, և ասկէց յետոյ ալ ինչ անօրէնութիւն որ ընէ պատրաստ եմք ձեր պատուական թերթին միջոցաւ հանրութեան իմացընել յօգուտ և յուրախութիւն **Ազգիս**, և ի քաջալերութիւն Սրբազան Պատրիարք **Հօր**։

Սրբազան Պատրիարքը ապրիլ 22 երեկոյեան ժամը 12ին բոլոր Միաբանութիւնը **Ս. Եկեղեցին** հաւաքել հրամայելով սա յետադայ կարգադրութիւններն ըսաւ, սպառնալով նաև որ ո՛ր և իցէ միաբաններէն մէկը եթէ այս ըրած կարգադրութեանց հակառակ վարուելու յանդերձնի, դէպ ի հիւսիս ճանապարհորդութիւն պիտի ընէ։

Ա. Որ եւ իցէ պաշտօնի կամ աստիճանի մէջ գտնուող դասականները երեկոյ և առաւօտ անպատճառ եկեղեցին պիտի գտնուին սկիզբէն մինչև վերջը։

Բ. Եկեղեցւոյ մէջ եղած անկարգութիւնները աւագ լուսարարէն պիտի հարցուի. որն որ բոլոր դասականաց վրայ հսկելու պարտաւորեալ է։

Գ. Եպիսկոպոս մը կամ վարդապետ մը իրաւունք չը պիտի ունենայ դասականներէն իրեն փոքրաւոր ունենալ։

Դ. Եկեղեցւոյ մէջ խօսիլը, խնդալը, և քըթախոտ քաշելը բոլորովին արգելեալ է, և պատժոյ արժանի։

Ե. Բաց ի աւագ լուսարարէն բոլոր գործակալները ի պահանջել հարկի փոփոխութեան ենթակայ պիտի ըլլան։

Զ. Գպիւրք, և սարկաւազունք, և ուսման կարօտ վարդապետները անպատճառ դպրոց յաճախելով ուսման հետեւելու են. այս կանոնիս չը հնազանդողը պատժոյ ենթակայ կ'ըլլայ, և չզգաստացողը միաբանութենէ հրաժարեալ

Է. Միաբանութենէն ո՛ր եւ իցէ մէկը ուխտաւորաց սենեակները, և քաղաքացւոց տունները՝ առանց պաշտօնական կամ բանաւոր պատճառի երթալու արտօնութիւն չունի։

Ը. Միաբաններէն ո՛ր եւ իցէ դասական մը կըղերական դասու սուրբ կոչման արժանաւորութիւն չը պիտի ունենայ, մինչև որ իր դասա-

տուէն և անօրէն ժողովէն չը վկայուի։

Թ. Կորեկ միաբան մը մինչև որ երեք տարի դպրոցի չը ծառայէ, և դասատուին կողմէն չը վկայուի, դասական ըլլալու իրաւունք պիտի չունենայ։

Ժ. Ամեն ոք իւր պատուոյն տէր պիտի ըլլայ, իւրմէ մեծին պատիւը պիտի պահէ, իրարու ծանր խօսք երբեք չը պիտի խօսին. «Ինչ» չպիտի ծխեն, սենեակներու մէջ բարձր խօսիլ և խընդալ չը պիտի ըլլայ. և որ եւ իցէ մէկը վանքին դուռը չը պիտի նստի՝ կամ կենայ։

Կերևայ որ Սրբազան **Հօր** այս կարգադրութիւնները քանի մը անձանց անտանելի ըլլալուն, Միաբանութենէ հրաժարելու պատիւ ունեցան. որոնք են, Մահալըճցի Յովհաննէսը, և Սանեցի Աւետիսը, և կը լսուի թէ մէկ քանիներ ալ այս մօտերս Միաբանութենէ հապառ չը պիտի իյնան, ինչո՞ւ, — վասն զի շատերը միաբան եղած են (ինչպէս վերոյիշեալ տիրացուները) չէ թէ ազգին օգտակար կղեր ըլլալու, այլ վանքին շտեմարանին Եղիպտական սով մը պատճառելու համար։

Մենք ընդհանուր ազգին կողմէն մեր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք Ամենապատիւ **Եպիսկոպոս Սրբազան Պատրիարք Հօր** այժմեան նոր ըրած բարեկարգութեանցը համար, և կը խնդրեմք որ իւր ազգասիրական ջանիւքը ալ աւելի Սուրբ **Ըթողին** նիւթական և բարոյական պայծառութեանը հոգ տանելու պարտաւորութիւնը կատարէ, յիշելով ամեն ժամանակ իւր ըրած ուխտադրութիւնը։

* * *

28 ապրիլ 1865

Ի Ս. Երուսաղէմ։

ԿՈՒՍԱԿՐՈՆՈՒԹԻՒՆ

Զեւոնտայի Կիկեր Կաթողիկ Եպիսկոպոսը՝ կուսակրօնութեան դէմ խօսելու միջոցին կըսէ. «Թէ որ կրօնաւորաց ամուսնութեան հրաման արուի, քրիստոսի որ անոնք մէկ կ'ընտելան պիտի չըլլան, ասոր համար բնաւ կ'ին տալու չէ անոնց»։ Զօրաւոր եւ ճշմարիտ առարկութիւն։

ԽՍՐԱԳԻՐ—ՏԵՕՐԷՆ
ԳՐԻԳՈՐ Վ. ԱԼԷԱԹՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՔԻՐԻՔՃԵԱՆ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՖԻՆԱՆՏԻԱՐ

ՅՈՒՌԻ ԶԱՆԴԻՍԻ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1865 ՄԱՅԻՍ 24

Հայ որերոյն յիշատակ յաւիտենից կացցէ օրս
Անշինջ նորին 'ի հոգի' դրոշմեացի՝ սա ներքս 'ի խորս,
ի պսակ դալինի աւուրս այս պսակեացի վեհ ճակատ
Փառօք 'ի փառս պանծացեալ՝ իրեւ արձան 'ի քանդակ:

Ի սմա օրհնեալ եւ խնկեալ գտաւ փրկանք Ազգութեան
Եւ ծանուցեալ թէ առ Հայ՝ է յոյս եւ յոյս փրկութեան
Յոռս ընդաթուր բազմամեայն հեծութեանց ձայն կոխեցաւ
Յորս Հայն ճշէր եւ ճայթէր ճակատագրին 'նդ ճիրանաւ:

Յամպածրար գագաթունս Մասեաց սարին նոր բանայր
Դրոշակ Հայոյն կարմրեւեան ծածանելով ծալ 'ի ծալ,
Դրոշակ յորում յերկրեալ վայելուչ այս ոսկի տառք
«Սահման եղաւ Ազգութեան, մի եւս 'ի վիշտ կացցեն Հայք»:

Ի լուր բանիս զարթեան Հայք, յապուչ հարան սիրտք 'ի թունդ
Ի բաց 'ի բաց թօթափեն զանդիտութեան զմոայլ մուծ,
Եւ ընդ լծով մտեալ փոյթ յառաջագէտ գիտութեանց
Ի ճահ ճեմեն յասպարէզ մարտի ուսմանց քայլս աղաւ:

Սահման օրհնեալ ապաքէն Հաստէն առ մեզ լեալ ժաման
Որով ունիմք հետեւել 'նդ յուսաշաւիղ պողոտայն.
Զմահացուն գիտելով թէ զիարդ դէպ է զպայման
Վարել ուղիղ, այլ անցեալ ոչ ըստ եղեալ բնաւ սահման:

Նա աւանիկ սիրտ 'ի կայս հարկանի մէն մի Հայոյն.
Ի բաց մերժին միութիւնք որք 'ի չար անդր միհաղոյն.
Ի սուր սպառին քէն եւ կադ, 'նչաւակին ազգատեանցք
Զի զընտանեաց ժպրհեցան զարիւն ծծել մինչ ջրադ:

Կայթս հարկանէ ոտք 'ի տրոփ, 'նդ գրկէ զընկեր Հայն զեղբայր
Համբոյր միմեանց հաշտութեան ձօնեն 'ի սէր հեղաբար.
Այլ զանցելոց ածեալ յուչ զաղիողորմ յիշատակ
Եւ ոչ գողցեն ազգեն ինչ եւ մխիթար եւ սփոփանք:

Ո՛չ. ներկայիս այս հանդէս քող ձգելով զանցելոց
Նորայն տխուր յիշատակ՝ բնաւին արկցի մոռացօնս.
Եւ յապագայն ակներեւ նշմարեացի արդիւնք հոծ
Յորս ունիցի վայելել բերկրելով տի ճեւ Հայոց:

Ի մի միասցուք ծն ուրեմն մի բնաւ անցեալ ըստ սահման
Բոլորեացուք սիրտ առ սիրտ առնել մեզ շուք ապաստան.
Զի մի 'ի ներքս 'ի մեզ մուտ չարին գտցէ յոխորտանք
Ի վեր 'ի վայր տապալել զմերս սիրոյ ամբարտակ:

Հնապ ծն 'ի սէր ընթացուք 'ի միութիւն օգտակար
Ի հինգերորդ այս նուագ ողջունել սիրտ 'ի յօժար.
Մաղթելով կեանս յարատեւ զՍահմանին-Դրութեան
Ընդ գով նորին հովանեաւ 'ի ծծել զօդ հանգստեան:

Սահմանադրութիւն Սահմանադրութիւն:

Ի Քեզ հանգիստ Ազգութեան եզիտ 'ի Քեզ լրութիւն.
Քեւ զերծաւ Քեւ 'ի զեղծմանց, Քեւ մերձեացի յուղղութիւն
Ի Քեզ պարծի յոգի Հայն, եւ պարծեացի յաւիտեան
Յապահովի կացցէ յար, եւ յանդորրու անասան:

1865 Մայիս 15

Զմիւռնիա:

ՄԵԼՔՈՆ ՍՈՒՐԷՆ

ՄԱՀՏԵՍԻ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՆԻՈՍԻԴԱՅԻ